

VILNIAUS UNIVERSITETO REKTORIAUS SVEIKINIMO ŽODIS

tarptautinėje mokslinėje konferencijoje „Pranciškus Skorina ir Renesanso knygos kultūra. Skorinos „Mažajai kelionių knygelei“ – 500“

Gerbiami kolegos,

šiais metais minime reikšmingą Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) kultūros istorijos įvykį – Pranciškaus Skorinos spaustuvės įkūrimą Vilniuje ir knygų spausdinimo pradžią Lietuvoje. Spaustuvė buvo įkurta LDK sostinėje, ir nors ji veikė tik kelerius metus, tai buvo didingos istorijos pradžia. Kaip gražiai rašoma šios konferencijos programos įžangoje, „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė tapo Gutenbergo galaktikos dalimi“.

Istorikai, filologai ir menotyrininkai kelias dienas diskutuos apie šį istorinį įvykį, įvairiais aspektais nagrinės jo kultūrinį kontekstą ir pasekmes. Ypač norėčiau pabrėžti šios konferencijos tarpdiscipliniškumą, leidžiantį dalytis žiniomis ir jas gilinti. Akivaizdu, kad Pranciškaus Skorinos spaustuvė yra daugiakultūrės ir daugiakonfesės LDK tradicijos reiškiny. Skorina buvo kilęs iš LDK baltarusiškų žemių, studijavo Paduvoje, paskui dirbo tarp Prahos ir Vilniaus, kur galiausiai pradėjo leisti stačiatikių knygas. Pirmosios jo išleistos knygos pavadinimas buvo „Mažoji kelionių knygelė“. Ir šis pavadinimas gerai atspindi paties Skorinos, kaip ir daugelio kitų to meto literatų, judrumą, nors numatoma pavadinimo prasmė kiek kitokia.

XVI a. pradžia buvo reikšmingas LDK istorijos laikotarpis. Tuo metu buvo kodifikuota teisė (Pirmasis Lietuvos Statutas), parašyta pirmoji išsami Lietuvos istorija ir pirmieji originalūs grožinės literatūros kūriniai. Šiame kontekste Skorinos spaustuvės įkūrimas atspindi ir augantį tuometės visuomenės politinį sąmoningumą ir jos raštingumą.

Bet grįžkime į dabartį. Džiaugiuosi galėdamas pasveikinti Jus Vilniuje. Tokių asmeninių konferencijų mums visiems labai trūko. Tačiau negalime pamiršti dabartinės politinės situacijos. Turime atsakingai elgtis su istorija. Ir mums skubiai reikia išnagrinėti, kokie turėtų būti naujos Europos ir pasaulio politikos pagrindai. Visas šis mąstymas turi būti racionalus, kryptingas, grįstas žiniomis ir kontekstu. Būtent tai mes, akademikai, galime suteikti visuomenėms, apimtomis karo nerimo, manipuluojamoms žiniasklaidos ir šališkos propagandos. Būtent taip mes, akademinė bendruomenė, parodome, kokie svarbūs esame išoriniam pasauliui. Kaip Skorina pripažino spausdintų tekstų naudą visuomenei, taip ir mes visi pripažįstame tikslios informacijos sklaidos vertę ir savo pareigą kovoti su dezinformacija. Tačiau sakyti tiesą valdžiai ir ginti tai, kas teisinga, reikia drąsos.

Todėl norėčiau pasveikinti kolegas iš Baltarusijos ir Ukrainos. Daugelis iš jų dėl įvairių priežasčių negali eiti savo nuolatinių pareigų, o kai kurie turi vadintis „nepriklausomais tyrėjais“, nes dėl savo pažiūrų neteko darbo. Sveikiname Jus Lietuvoje, Vilniuje, ir esame visada pasirengę Jus paremti.

Baigdamas savo kalbą norėčiau palinkėti produktyvios ir prasmingos konferencijos bei maloniai praleisti laiką Vilniuje. Kitais metais [t. y. 2023 m. – vyr. red. *pastaba*] švęsime mūsų sostinės 700 metų jubiliejų. 1323 m. Lietuvos didysis kunigaikštis Gediminas pakvietė žmones iš visos Europos atvykti į Vilnių ir įsikurti taikiai prekybai ir verslui. Džiaugiuosi galėdamas patvirtinti, kad mūsų įsipareigojimas atviram tarptautiniam bendradarbiavimui ir toliau išlieka tvirtas.

Labai dėkoju už dėmesį.

Prof. dr. Rimvydas Petrauskas
2022 m. rugsėjo 22 d.